

**Falkenbergs
kommun**

Socialförvaltningen
Kvalitets- och utredningsavdelningen
Eva Bjäräng, Medicinskt ansvarig för rehabilitering

Rapport avseende tillsyn av hjälpmedel på särskilt boende

November 2018

Innehåll

1. SAMMANFATTNING.....	3
2. INLEDNING.....	3
2.1 BAKGRUND.....	3
2.2 SYFTE.....	3
2.3 METOD.....	3
3. RESULTAT.....	4
3.1 DYNA RÄTTVÄND OCH FODRAL RÄTT APPLICERAT	5
3.2 TIPPSKYDD NERFÄLLDA.....	5
3.3 LYFTSELE INTE KVAR EFTER LYFT, ENLIGT UTPROVNINGSPROTOKOLL.....	5
3.4 BRUKAREN SITTER MED FOTSTÖD.....	5
3.5 GOD SITTKOMFORT.....	5
3.6 GLIDLAKAN KORREKT BÄDDAT	5
3.7 KOMPRESIONSHANDSKE SITTER KORREKT	6
3.8 UTPROVNINGSPROTOKOLL FÖR LYFTSELE FINNS OCH ÄR RÄTT IFYLLT.....	6
3.9 ÖGLOR I LYFTSELE MARKERAD MED RÖTT BAND	6
3.10 LYFTSELENS PRODUKTETIKETT LÄSBAR	7
4. KOMPETENS.....	7
5. ÅTGÄRDER	8
5.1 REHABENHETEN	8
5.2 BERGUVEN	8
5.3 SOLHAGA.....	8
5.4 FLORAGÅRDEN	8
5.5 HJORTSBERG.....	9
5.6 ÄLVGÅRDEN.....	9
5.7 BJÖRKHAGA.....	9
5.8 FURUGÅRDEN	9
5.9 ÄTRAN.....	9
5.10 BOKEN.....	10
5.11 TALLGLÄNTAN	10

1. Sammanfattning

Under sommar-höst 2018 genomförde kvalitetsavdelningen tillsyn av hjälpmedel på äldreomsorgens tio särskilda boenden i Falkenbergs kommun, både egen regi och privat regi.

Vid tillsynen granskades hantering av vissa hjälpmedel såsom t ex rullstolar och lyftselar. Flera delar av hjälpmedelshanteringen fungerar enligt tillsynen bra medan andra behöver förbättras. De största bristerna ses i användning av glid- och draglakan. I föreliggande rapport redovisas resultat och förbättringsområden per enhet.

2. Inledning

2.1 Bakgrund

Under sommar-höst 2018 genomförde kvalitetsavdelningen tillsyn av hjälpmedel på äldreomsorgens särskilda boenden i Falkenbergs kommun, både egen regi och privat regi.

2.2 Syfte

Syftet med tillsynen var att granska om verksamheterna använder och hanterar hjälpmedel på rätt sätt. Syftet var också att peka på förbättringsområden och därmed verka för att kvaliteten i verksamheterna kontinuerligt följs upp och säkras.

2.3 Metod

Tillsynen omfattade samtliga tio särskilda boenden i kommunen. Tillsynen var oanmäld men chef eller assistent på boendet informerades vid besöket. Medicinskt ansvarig för rehabilitering (MAR) utförde tillsynen.

Vid besöket gjordes stickprov hos 5-10 % av de boende, totalt 41 boende av 468. Hjälpmedel som fanns hos brukare/personal granskades visuellt utifrån checklista för tillsynen. Slumpmässigt utvalda mobila duschstolar hos brukarna noterades och jämfördes sedan mot Hjälpmedelservice register för spårbarhet.

De hjälpmedel som särskilt granskats är sådana som MAR bedömt som särskilda riskområden, såsom att:

- Dyna i rullstol ligger rättvänd
- Tippskydd på rullstol är nerfällda
- Lyftsele är borttagen efter genomfört lyft till rullstol
- Brukaren sitter med fotstöd i rullstolen
- Sittande position i rullstolen är optimal
- Glid- och draglakan i sängen är bäddade på korrekt sätt
- Utprovningsprotokoll för lyftsele korrekt ifyllda
- Kompressionshandske är rätt applicerad
- Utlämnad mobil hygienstol finns registrerad i databas med individnummer

Utifrån tillsynens resultat har slutsatser dragits om vilka förbättringsområden som respektive verksamhet behöver arbeta vidare med.

3. Resultat

Tabellerna nedan visar vilka iakttagelser som gjorts gällande följsamhet till rutiner och hantering av hjälpmedel. Beskrivning av resultatet i text följer efter tabellerna.

	Inga brister
	17-49 % brister
	50 % eller mer brister

Tabell 1. Beskrivning av ifall hjälpmedel på enheten används rätt.

Granskat hjälpmedel	Berguven	Solhaga	Flora- gården	Hjorts- berg	Älv- gården
Dyna rättvänd					
Tippskydd utfällt					
Lyftsele inte kvar efter lyft, enligt protokoll					
Sitter med fotstöd					
God sittkomfort					
Glidlakan korrekt bäddat					
Kompressionshandske korrekt					
Utprovningsprotokoll för lyftsele rätt ifyllt					
Öglor i lyftsele markerade					
Produktetikett på lyftsele läsbar					

Tabell 1. Beskrivning av ifall hjälpmedel på enheten används rätt.

Granskat hjälpmedel	Björk- haga	Furu- gården	Ätran	Boken	Tall- gläntan
Dyna rättvänd och fodral rätt applicerat					
Tippskydd utfällt					
Lyftsele inte kvar efter lyft, enligt protokoll					
Sitter med fotstöd					
God sittkomfort					
Glidlakan korrekt bäddat					
Kompressionshandske korrekt					
Utprovningsprotokoll för lyftsele rätt ifyllt					
Öglor i lyftsele markerade					
Produktetikett på lyftsele läsbar					

Tabell 2. Andel registrerade hygienstolar av totalt granskade.

Granskat hjälpmedel	Rehabenheten
Mobila hygienstolar registrerade i databas	92 %

3.1 Dyna rättvänd och fodral rätt applicerat

Två dynor av 38 granskade användes fel. En var felvänd bak och fram och på en annan var dynfodralet felvänt. Risken att vända dynan fel ökar när fodralet inte sätts på rätt efter tvätt.

Alla brukare i rullstol sitter på en dyna. Den placeras i rullstolen vänd på ett särskilt vis så att den genom t ex sittgrop ger god sittkomfort. Dynan kan i olika grad vara tryckavlastande. Om dynan vänds fel kan den ge upphov till bland annat trycksår.

3.2 Tippskydd nerfällda

Samtliga 41 granskade rullstolar hade tippskydden nerfällda.

Tippskydd finns på rullstolens baksida och ska vara nerfällda för att den inte ska tippa bakåt. Tippskydden kan tillfälligt fällas upp när rullstolen körs upp på ramp eller utomhus för att t ex kunna komma över trottoarkant.

3.3 Lyftsele inte kvar efter lyft, enligt utprovningsprotokoll

En brukare av 41 satt kvar på lyftselsens bendelar efter förflyttning till rullstol trots att utprovningsprotokollet visade att selen bakom ryggen kunde vara kvar men att bendelarna skulle tas bort.

Brukare ska inte sitta kvar på lyftsele efter förflyttning till rullstol eftersom det ökar risken för trycksår. Ibland är det ändå en lösning som förskrivaren tillåter eftersom borttagandet av lyftsele är mer riskfyllt. Det är viktigt att omsorgspersonalen följer den ordination som står angiven i protokollet gällande t ex lyftselsens bendelar för att minska risken för trycksår.

3.4 Brukaren sitter med fotstöd

Samtliga 41 brukare i rullstol satt med fötterna på fotstöd eller med fötterna i golvet.

Det är viktigt att brukaren har fotstöd för att få god sittkomfort.

3.5 God sittkomfort

Tre brukare av 41 satt inte så bra positionerade i sina rullstolar. Två av dem hade sitsen framåttildad, en av dessa satt dessutom med öppen sittvinkel. En annan brukare hade glidit ner i rullstolen trots att den var rätt inställd.

Med öppen vinkel i rullstolen är det stor risk att brukaren glider och får skjuveffekt med risk för trycksår samt risk för dålig sittkomfort och urglidning. Särskilt stor risk för detta finns om sitsen är framåtvinklad. Sitsen ska vara plan eller bakåttildad men kan justeras av personal till framåttildat läge t ex vid uppresning. Personalen ska se till att brukarna har god sittkomfort och hjälpa de som glider ner i rullstolen tillrätta.

3.6 Glidlakan korrekt bäddat

Samtliga tio enheter som granskades hade brister gällande bäddning av glid- och draglakan. De flesta låg inbäddade 20-60 cm ner från huvudgaveln. I flera fall användes inte tillhörande draglakan utan ett inkontinensdrag som enbart täcker området under stussen. I en säng hade ett specialglidlakan, 4-way, bäddats med glidsidan upp mot brukaren.

Glidlakan med tillhörande draglakan används för att enklare kunna hjälpa brukare med nedsatt funktion med förflyttningar i sängen. Rätt använda skapar de minimalt med friktion för att minska risk för trycksår och bidrar också till en god arbetsmiljö. Lakanen ska vara bäddade ända upp mot gaveln för att brukaren huvud och tunga axlar ska följa med i vändningarna. När inkontinensskydd används ska de bäddas ovanpå draglakanet. Inkontinensdragen är tjocka och med många lager mellan brukaren och den trycksårsmadrass som de flesta ligger på minskar madrassens tryckförebyggande funktion.

För brukare som är svåra att förflytta i sängen på grund av smärta eller stor funktionsnedsättning används ibland ett specialglidlakan, 4-way, med glidfunktion åt alla håll. Detta lakan är särskilt viktigt att det ligger rätt eftersom det har en mycket hög glidförmåga. Det finns risk att brukaren hamnar fel i sängen eller glider ur sängen och att det inte ger brukaren och personalen den hjälp det ska ge.

3.7 Kompressionshandske sitter korrekt

Ingen av de granskade brukarna hade behandling med kompressionshandske.

3.8 Utprovningsprotokoll för lyftsele finns och är rätt ifyllt

Av 33 granskade utprovningsprotokoll var det 14 som inte var kompletta eller var felaktigt ifyllda. Det handlade bland annat om att uppgift om delgiven personal saknades, felaktig uppgift om när lyftselen skulle användas eller att det satt kvar för sele som inte användes längre. Hos en brukare fanns två olika selar men bara ett utprovningsprotokoll. Hos en brukare med en upprensingslyft saknades utprovningsprotokoll helt och lyften beskrevs istället felaktigt i instruktion av utprovaren som en typ av vridplatta med handtag.

Det är arbetsterapeut eller fysioterapeut som i samband med utprovningen fyller i ett utprovningsprotokoll för hur lyftet ska ske hos patienten. Bland annat framgår information om vilken sele som är utprovad, när den ska användas samt hur den ska appliceras. De ansvarar för att hålla utprovningsprotokollet uppdaterat. Protokollet finns för att all omsorgspersonal ska ha kännedom om varje brukares behov gällande lyftförflyttningen. Ofullständigt eller uteblivet protokoll medför risk för felhantering av patienten vid lyftet av omsorgspersonalen som kan innebära urglidningsrisk.

3.9 Öglor i lyftsele markerad med rött band

Av 31 granskade lyftselar hade 14 någon eller några öglor som inte var markerade med röda band.

Vid utprovning av en lyftsele markerar arbetsterapeut eller fysioterapeut de öglor som ska användas med röda band. Då säkerställs att lyftselen används som tänkt och att lyftet sker säkert. Ibland försvinner markeringen i tvätten. Saknas markering av lyftselsens öglor finns det även angivet i utprovningsprotokollet. Enklast i vardagsarbetet för omsorgspersonalen är om alla öglorna är markerade. Det är omsorgspersonalens ansvar att informera utprovaren om att markeringar saknas i öglorna.

3.10 Lyftselens produktetikett läsbar

Två av 31 granskade selar hade produktetiketter som var utslitna. Det gick inte att läsa texten på etiketterna.

På lyftselsens etikett framgår modell, storlek, tvättråd och teknisk information. Denna information är viktig för att säkerställa att rätt sele används och sköts rätt. När etiketten är utsliten ska omsorgspersonal meddela arbetsterapeut eller fysioterapeut som då utför byte av sele.

3.11 Spårbarhet för mobila hygienstolar

Av 12 slumpvis granskade mobila hygienstolar var det en som inte fanns registrerad i Hjälpmiddelservice register.

Hjälpmedel som förskrivs till patienter ska kunna spåras enligt SOSFS 2008:1. Märkning samt registrering av hjälpmedel sker främst för patientsäkerheten men även av ekonomiska orsaker samt för att kunna planera och följa upp serviceåtgärder. I Falkenberg är bland annat mobila hygienstolar märkta med individnummer. Vid utlämning ska förskrivaren meddela detta nummer samt personuppgifter på brukaren till Hjälpmiddelservice (HMS) som för in uppgifterna i en databas.

4. Kompetens

Kompetens om hur förflyttningshjälpmedel ska användas får omsorgspersonalen genom att gå den *Förflyttningsutbildning* som Rehabenheten ger under en vecka varje höst och vår samt inför sommaren. I *Riktlinje för hjälpmedel* framgår att det är chefens ansvar att personalen går utbildning angående skötsel och användning av grundutrustning samt de hjälpmedel som legitimerad personal förskriver. Det är också chefens ansvar att denna utbildning dokumenteras och följs upp regelbundet.

2016 framkom i en undersökning att ca hälften av all personal på äldreomsorgens särskilda boenden hade gått ovanstående förflyttningsutbildning. Men flertalet chefer hade svårigheter att ange andelen som gått utbildning. Samtliga chefer har inför 2018 års patientsäkerhetsberättelse ombetts redovisa andelen omsorgspersonal med förflyttningsutbildning. Svaren förväntas inkomma i början av januari 2019.

I *Riktlinje för hjälpmedel* framgår också att det är chefens ansvar att förskrivare har den kunskap som behövs för att förskriva och utlämna hjälpmedel. Utbildningen för förflyttningshjälpmedel ska motsvara Hjälpmedelcenter Sveriges grundläggande förflyttningsutbildningar. I högskolornas grundutbildningar för arbetsterapeuter och fysioterapeuter ingår inte i dessa utbildningar.

I en tjänsteskrivelse 180605 från verksamhetschef för hälso- och sjukvård framgår att man inte kan följa *Riktlinjen för hjälpmedel*. Utbildningskostnaderna för angivna förflyttningsutbildningar har över tid varit höga. Man har därför försökt hantera utbildningskravet genom internutbildning av varandra och att de som varit inom verksamheten en längre tid genomgår angivna utbildningar.

Det är tveksamt om internutbildningen innehåller alla moment som angivna utbildningar omfattar och därmed finns risk för felhantering vid förskrivning och utprovning. Redogjorda brister i rapporten kan bero på kunskapsbrist. Vid tidpunkten för tillsynen hade nio anställda av 21 gått angiven utbildning.

5. Åtgärder

Samtliga boenden har brister i användning av glid- och draglakan. Det kan bero på kunskapsbrist. Det kan också bero på att omsorgspersonalen har andra behov än vad de upplever att befintliga glid- och draglakan tillgodoser. Eller att det saknas bra kombinationsmöjligheter med inkontinensskydd. För att optimera användning av glid- och draglakan samt inkontinensskydd behöver en diskussion om detta tas mellan *rehabenheten, sjuksköterskeenheter och omsorgsverksamheterna*. För detta ansvarar de två verksamhetscheferna för hälso- och sjukvård och hemtjänsten samt särskilda boenden.

Nedan anges de förbättringsområden som cheferna på respektive enhet ansvarar för. Utförda åtgärder ska rapporteras till MAR senast 30 april 2019.

5.1 Rehabenheten

- Plan för att personal som på egen hand förskriver och lämnar ut förflyttningshjälpmedel ska ha gått angiven utbildning.
- Säkerställa att rutinen för utprovningsprotokoll till lyftselar följs.
- Säkerställa att rutinen kring registrering av individmärkta produkter i HMS databas följs.
- Förtydliga rutinerna gällande kontroll av markering av öglor under användningstiden.

5.2 Berguven

- Plan för när samtlig personal ska gå ha gått angiven förflyttningsutbildning.
- Genomgång med personalen angående
 - patientens behov av god sittkomfort
 - korrekt bäddade glid- och draglakan
 - personalens skyldighet att rapportera till arbetsterapeut/fysioterapeut när lyftselens produktetikett inte är läsbar.

5.3 Solhaga

- Plan för när samtlig personal ska gå ha gått angiven förflyttningsutbildning.
- Genomgång med personalen angående
 - patientens behov av god sittkomfort
 - korrekt bäddade glid- och draglakan
 - personalens skyldighet att rapportera till arbetsterapeut/fysioterapeut när röda markeringar av lyftöglor saknas.

5.4 Floragården

- Plan för när samtlig personal ska gå ha gått angiven förflyttningsutbildning.
- Genomgång med personalen angående
 - korrekt bäddade glid- och draglakan
 - personalens skyldighet att rapportera till arbetsterapeut/fysioterapeut när röda markeringar av lyftöglor saknas.

5.5 Hjortsberg

- Plan för när samtlig personal ska gå ha gått angiven förflyttningsutbildning.
- Genomgång med personalen angående
 - patientens behov av god sittkomfort
 - korrekt bäddade glid- och draglakan
 - personalens skyldighet att rapportera till arbetsterapeut/fysioterapeut när röda markeringar av lyftöglor saknas.

5.6 Älvgården

- Plan för när samtlig personal ska gå ha gått angiven förflyttningsutbildning.
- Genomgång med personalen angående
 - patientens behov av god sittkomfort
 - korrekt bäddade glid- och draglakan
 - personalens skyldighet att rapportera till arbetsterapeut/fysioterapeut när röda markeringar av lyftöglor saknas.

5.7 Björkhaga

- Plan för när samtlig personal ska gå ha gått angiven förflyttningsutbildning.
- Genomgång med personalen angående
 - vikten av rättvända rullstolsdynor
 - patientens behov av god sittkomfort
 - korrekt bäddade glid- och draglakan
 - personalens skyldighet att rapportera till arbetsterapeut/fysioterapeut när lyftselens produktetikett inte är läsbar.

5.8 Furugården

- Plan för när samtlig personal ska gå ha gått angiven förflyttningsutbildning.
- Genomgång med personalen angående
 - korrekt bäddade glid- och draglakan
 - personalens skyldighet att rapportera till arbetsterapeut/fysioterapeut när röda markeringar av lyftöglor saknas.

5.9 Ätran

- Plan för när samtlig personal ska gå ha gått angiven förflyttningsutbildning.
- Genomgång med personalen angående
 - korrekt bäddade glid- och draglakan
 - personalens skyldighet att rapportera till arbetsterapeut/fysioterapeut när röda markeringar av lyftöglor saknas.

5.10 Boken

- Plan för när samtlig personal ska gå ha gått angiven förflyttningsutbildning.
- Genomgång med personalen angående
 - korrekt bäddade glid- och draglakan
 - personalens skyldighet att rapportera till arbetsterapeut/fysioterapeut när röda markeringar av lyftöglor saknas
 - vikten av att lyftselens bendelar tas bort under brukaren i de fall denne får sitta kvar på lyftsele enligt utprovningsprotokoll.

5.11 Tallgläntan

- Plan för när samtlig personal ska gå ha gått angiven förflyttningsutbildning.
- Genomgång med personalen angående
 - korrekt bäddade glid- och draglakan
 - personalens skyldighet att rapportera till arbetsterapeut/fysioterapeut när röda markeringar av lyftöglor saknas.